

MILAN KUNDERA

*Směšné
lásky*

ČESKOSLOVENSKÝ
SPISOVATEL
PRAHA

67 / 759

FALEŠNÝ AUTOSTOP

I

Rafička na měřiči benzínu klesla najednou k nule a mladý řidič dvousedadlového osobního auta prohlásil, že je to k vzteku, kolik ta felicie žere. „Jenom abychom zas nezůstali stát bez benzínu,“ prohlásila dívka (asi dvaadvacetiletá) a připomněla řidiči několik míst na mapě vlasti, kde se jim to již stalo. Mladík odpověděl, že si nedělá starosti, protože cokoli zažije s ní, má pro něho půvab dobrodružství. Dívka oponovala; pokud jim došel uprostřed cesty benzín, bylo to prý vždycky dobrodružství pouze pro ni, protože mladík se schoval a ona musela zneužívat svého půvabu: stopnout auto, nechat se odvézt k nejbližší pumpě, znovu stopnout auto a vrátit se s kanystrem zpět. Mladík se otázel dívky, zda šoféři, kteří ji vezli, byli tak nepříjemní, že mluví o svém úkolu jako o příkoří. Odpověděla (s neobratnou koketností), že byli někdy *velice* příjemní, ale co prý z toho měla, když byla obtížena kanystrem a musila se s nimi rozloučit dřív, než si stačila něco začít. „Mizero,“ řekl mladík. Dívka prohlásila, že není mizera ona, nýbrž právě on; bůhvíkolik dívek ho zastavuje na silnici, když jezdí autem sám! Mladík vzal za jízdy dívku kolem ramen a políbil ji lehce na čelo. Věděl, že ho má ráda a že na něho žárlí. Žárlivost není ovšem nijak příjemná vlastnost, ale není-li jí nadužíváno (je-li spojena se skromností), má v sobě kromě své nepohodlnosti i cosi dojemného. Mladík si to aspoň myslil. Protože mu bylo pouze osmaadvacet let, zdálo se mu, že je stár a poznal vše, co může muž u žen poznat. Na dívce, která seděla vedle něho, oceňoval právě to, co dosud u žen poznal nejméně: její čistotu.

Rafička byla už na nule, když mladík zahlédl vpravo ta-

buli, která oznamovala (černou kresbou pumpy), že benzínová stanice je vzdálena pět set metrů. Dívka sotva stačila prohlásit, že jí spadl kámen ze srdce, a mladík už dával směrovku doleva a vjížděl na prostranství před pumpami. Musil však zastavit na kraji, protože u pumpy stál objemný vůz s velkou plechovou nádrží a tlustou hadicí napájel pumpu benzínem. „To si počkáme,“ řekl mladík dívce a vystoupil z auta. „Jak to bude dlouho trvat?“ zvolal na chlapíka v montérkách. „Minutku,“ odpověděl chlapík a mladík řekl: „Tu minutku znám.“ Chtěl si sednout zase do vozu, ale viděl, že dívka vystoupila druhými dveřky také. „Já si zatím odskočím,“ řekla. „Kampak?“ zeptal se mladík schválně, protože chtěl vidět dívčiny rozpaky. Znal se s ní už celý rok a dívka se stále ještě uměla před ním stydět a on okamžitky jejího studu velmi miloval; jednak proto, že se jimi odlišovala od žen, s kterými se stýkal před ní, jednak proto, že věděl o zákonu obecné pomíjivosti, který mu činil vzácným i stud jeho dívky.

2

Dívka opravdu neměla ráda chvíle, kdy musila za jízdy (mladík jezdil často i několik hodin bez zastávky) prosit o malé zastavení někde u lesíka. Měla na něho vždycky vztek, když se s hraným údivem ptal, proč má zastavovat. Věděla, že její stud je směšný a staromódní. Mnohokrát si ověřila ve svém zaměstnání, že se jí pro její choulostivost smějí a schválně ji provokují. Vždycky se už předem styděla za to, že se bude stydět. Často toužila po tom, aby se uměla cítit ve svém těle volně, bezstarostně a neúzkostně, tak jak to uměla většina žen kolem ní. Vymyslíla si pro sebe i zvláštní výchovné přesvědčování: opakovala si, že každý člověk dostane při narození jedno z milionů nachystaných těl, jako by dostal přidělenou jednu z milionů místností v nesmírném hotelu; že tělo je tedy nahodilé a neosobní; že je to jen propůjčená a konfekční věc. Takhle si to všelijak opakovala, ale cítit tak nikdy neuměla. Ten dualismus těla a duše jí byl cizí. Byla sama příliš svým tělem a proto je pociťovala vždycky úzkostně.

74

S takovou úzkostlivostí přistupovala i k mladíkovi, kterého poznala před rokem a s kterým byla šťastna snad právě proto, že nikdy neodděloval její tělo od její duše a mohla s ním žít *cele*. V té nerozpolcenosti bylo štěstí, jenomže za štěstím hned cihá podezření a dívka jich byla plna. Často ji třeba napadlo, že jiné ženy (ty neúzkostlivé) jsou přitažlivější a svůdnější a že mladík, který se netajil, že tento typ žen dobře zná, jí někdy za takovou ženou odejde. (Mladík sice prohlašoval, že je jich na celý život přesycen, ale ona věděla, že je dosud mnohem mladší, než si myslí.) Chtěla, aby byl *cele* její a ona *cele* jeho, ale často se jí zdálo, že čím víc usiluje dát mu vše, tím víc mu cosi upírá: právě to, co člověku dává láska nehluboká a povrchní, co člověku dává flirt. Trápila se tím, že neumí být kromě vážnosti i lehkovážná.

Ale tentokrát se netrápila a vůbec na nic takového nepomyslela. Bylo jí dobře. Byl první den jejich dovolené (čtrnáctidenní dovolené, na kterou soustředila celý rok svou touhu), byla modrá obloha (celý rok myslila s hrůzou na to, bude-li opravdu modrá obloha) a on byl s ní. Na jeho „kampak“ zrudla a odběhla beze slova od auta. Obešla stanici, která stála na kraji silnice zcela o samotě obklopena poli; asi sto metrů odtud (ve směru jejich další cesty) začínal les. Vydala se k němu, ztratila se v něm za keříčkem a po celou dobu v sobě hýčkala pocit pohody. (I radost z přítomnosti milovaného muže se dá totiž nejlépe prožít o samotě. Kdyby byla jeho přítomnost nepřetržitá, vlastně by byla přítomna jen svým ustavičným míjením. *Zadržet* je jí možno jen ve chvílích osamění.)

Potom vyšla z lesa na silnici; bylo odtud vidět stanici; veliké auto s nádrží již odjíždělo; felicie se sunula k červené věžičce pumpy. Dívka se dala po silnici dál a jen chvílemi se ohlédla, zda už felicie nejede. Pak ji uviděla; zastavila se a začala na ni mávat tak, jak mávají na cizí auto stopaři. Felicie přibrzděovala a zastavila těsně u dívky. Mladík se naklonil k okénku, vytočil je dolů, usmál se a zeptal se: „Kam byste chtěla, slečno?“ „Jedete do Bystrice?“ zeptala se dívka a koketně se na něho usmála. „Prosím, posaďte se,“ otvíral mladík dveře. Dívka usedla a auto se rozjelo.

75

nevěděl, která. Toužil ji ponížít. Ne stopařku, ale vlastní dívku. Hra splynula se životem vjedno. Hra na ponižování stopařky stala se jen záminkou pro ponižování dívky. Mladík zapomněl, že hraje. Nenáviděl prostě ženu, která stála před ním. Díval se na ni upřeně a vytáhl z náprsní tašky padesátikorunu. Podával ji dívce: „Stačí?“

Dívka vzala padesátikorunu a řekla: „Na moc mne neocenujete.“

Mladík řekl: „Za víc nestojíš.“

Dívka se přivinula k mladíkovi: „Takhle na mne nemůžeš! Na mne musíš trochu jinak, musíš se trochu snažit!“

Objímala ho rukama a natahovala se ústy k jeho ústům. Položil jí na ústa prsty a jemně ji odstrčil. Řekl: „Líbám se jenom se ženami, které mám rád.“

„A mě nemáš rád?“

„Ne.“

„Koho máš rád?“

„Co je ti po tom. Svlékej se!“

11

Nikdy se tak nesvlékala. Plachost, pocit vnitřní paniky, ztřeštěnost, to všechno, co vždycky pocítovala, když se před mladíkem svlékala (a nemohla se krýt tmou), to všechno bylo pryč. Stála tu před ním sebevědomá, drzá, osvětlená a překvapená tím, kde najednou objevila dosud neznámá gesta pomalého, dráždivého svlékání. Vnímala jeho pohledy, odkládala mazlivě každou část oděvu a vychutnávala jednotlivá stadia obnažení.

Ale pak stála před ním pojednou úplně nahá a v té chvíli jí projelo hlavou, že tady už veškerá hra končí; že tak jako svlékla šaty, svlékla i přetvářku a je teď nahá, což znamená, že je teď sama sebou a mladík k ní teď musí přistoupit a udělat gesto, kterým všechno smaže a za kterým už bude následovat jen jejich nejdůvěrnější milování. Stála tedy před mladíkem nahá a přestala v té chvíli hrát; octla se v rozpacích a na její tváři se objevil úsměv, který náležel opravdu jen jí: plachý a zmatený.

Jenomže mladík k ní nepřistoupil a nesmazal hru. Nepostřehl důvěrně známý úsměv; viděl před sebou jen cizí krásné tělo své vlastní dívky, kterou nenáviděl. Nenávist opláchla jeho smyslnost ze všeho citového nánosu. Chtěla k němu přistoupit, ale řekl jí: „Zůstaň stát, kde jsi, chci tě dobře vidět.“ Toužil teď jen po tom, jednat s ní jako s placenou děvkou. Jenomže mladík neměl nikdy žádnou placenou děvku a představy o nich mu zprostředkovávala jen literatura a vyprávění. Obrátil se tedy do těch představ a první, co tam uviděl, byla žena v černém spodním prádle (a černých punčochách) tančící na lesklé desce klavíru. V hotelovém pokojíku klavír nebyl, byl tu jen stolek přistavený ke zdi, nevelký, přikrytý lněným ubrusem. Poručil dívce, aby na něj vylezla. Dívka udělala prosebné gesto, ale mladík řekl: „Dostalas zapláceno.“

Když viděla v mladíkově pohledu neúplatnou posedlost, snažila se pokračovat dál ve hře, i když už nemohla a neuměla. Se slzami v očích vylezla na stůl. Deska byla velká sotva metr krát metr a jedna noha byla o maličko kratší; dívka stojící na stole měla pocit vratkosti.

Ale mladík byl spokojen s nahou postavou, která se teď tyčila nad ním, a její stydlivá nejistota jen podněcovala jeho rozkazovačnost. Chtěl to tělo vidět ve všech polohách a ze všech stran, tak jak si to představoval, že je viděli a budou vidět i jiní muži. Byl sprostý a lascivní. Říkal jí slova, která od něho v životě neslyšela. Chtěla se vzepřít, chtěla utéci ze hry, nazvala ho křestním jménem, ale on ji hned okřikl, že nemá právo ho nazývat tak důvěrně. A tak nakonec v zmatku a vnitřním pláči poslouchala, předkláněla se i dřepala podle mladíkových přání, salutovala a zase se kroutila v bocích, aby mu předvedla twist; tehdy při trochu prudším pohybu sklouzl pod její nohou ubrus a málem upadla. Mladík ji zachytil a strhl na postel.

Spojil se s ní. Zaradovala se, že konečně alespoň nyní skončí nešťastná hra a budou to zase oni dva, takoví, jací byli a měli se rádi. Chtěla se k němu přisát ústy. Ale mladík jí odstrčil hlavu a opakoval, že líbá jen ženy, které má rád. Rozplakala se hlasitě. Ale ani pláč jí nebyl dopřán, protože mladíkova zuřivá vášeň si postupně získávala její tělo, které pak umlčelo nářek její duše. Na loži byla proti sobě brzy dvě

těla dokonale jednoduše, smyslná a sobě cizí. Bylo to nyní právě to, čeho se dívka celý život nejvíce děsila a čemu se úzkostlivě vyhýbala: milování bez citu a bez lásky. Věděla, že přestoupila zakázanou hranici, ale pohybovala se za ní nyní už bez odmluv a v plné účasti; jenom kdesi daleko v koutku svého vědomí pocítovala hrůzu nad tím, že nikdy neměla takovou rozkoš a tolik rozkoše jako právě tentokrát – za tou hranicí.

I 2

Pak všechno skončilo. Mladík se zvedl s dívky a sáhl po dlouhé šňůře, která visela nad postelí; zhasl světlo. Nechtěl vidět dívčinu tvář. Věděl, že hra skončila, ale nechtělo se mu vracet do obvyklého vztahu k dívce; bál se toho návratu. Ležel teď ve tmě vedle dívky a ležel tak, aby se jejich těla nedotýkala.

Po chvíli uslyšel tiché vzlykání; dívčina ruka se nespěšně, dětsky dotkla jeho ruky: dotkla se, stáhla, zase se dotkla a pak se ozval prosebný, vzlykavý hlas, který ho oslovil důvěrným jménem a říkal: „Já jsem já, já jsem já...“

Mladík mlčel, nehýbal se a uvědomoval si smutnou bezobsažnost dívčina tvrzení, v němž neznámé se definuje tímž neznámým.

A dívka přešla brzy ze vzlykotu do hlasitého pláče a tu jímavou tautologii opakovala ještě nespočetněkrát: „Já jsem já, já jsem já, já jsem já...“

Mladík začal přivolávat na pomoc soucit (musil ho přivolávat z dálek, protože nablízku nikde nebyl), aby mohl utišit dívku. Bylo před nimi ještě třináct dnů dovolené.

AŽ USTOUPÍ STARÍ MRTVÍ MLADÝM MRTVÝM

I

Vracel se domů ulicí malého českého města, kde už několik let žil smířen s nepříliš rušným životem, klepavými sousedy i monotónním hulvátstvím, jež ho obklopovalo v zaměstnání, a šel tak nevěšimavě (jako se chodí cestou stokrát prochozenou), že ji téměř minul. Zato ona ho poznala už zdaleka, a jdouc proti němu, dívala se na něho s mírným úsměvem, který teprve v poslední chvíli, až už se téměř minuli, dopadl k signálnímu zařízení v jeho paměti a vytrhl ho z dřímotného stavu.

„Nemohl jsem vás poznat!“ omlouval se, ale byla to hloupá omluva, protože je dostala skokem k trapnému tématu, o němž bylo radno spíš mlčet: neviděli se patnáct let a oba za tu dobu zestárlí. „Tolik jsem se změnila?“ zeptala se a on odpověděl, že ne, a i když to byla lež, nebyla to lež naprostá, protože ten mírný úsměv (vyjadřující cudně a umírněně schopnost jakéhosi věčného nadšení) přicházel sem z dálky mnoha let ničím nezměněný a mátl ho: vyvolával mu totiž tak zřetelně někdejší podobu této ženy, že musil vyvinout určité úsilí, aby si ho odmyslel a viděl ji takovou, jaká v této chvíli byla: byla to už téměř stará žena.

Zeptal se jí, kam jde a co má na programu, a ona mu odpověděla, že tu měla nějaké vyřizování a že jí nyní nezbyvá než čekat na vlak, který jí má k večeru odvézt zpátky do Prahy. Projevil radost nad jejich nenadálým setkáním, a protože se shodli (plným právem) na tom, že zdejší dvě kavárny jsou přeplněné a špinavé, pozval ji k sobě do své garsoniéry, která je nedaleko odtud a v níž má kávu, čaj – a hlavně čisto a klid.